

Afgelopen donderdag was het Sacramentsdag. Op Sacramentsdag viert de katholieke kerk dankbaar dat de Heer Jezus op de avond voor zijn lijden en sterven tijdens het laatste avondmaal met zijn leerlingen de Eucharistie heeft ingesteld. Wij zijn er als katholieke christenen aan gewend dat op bijna iedere zon- en feestdag aan de opdracht van de Heer - 'Telkens, zo dikwijls als jullie dit doen, zullen jullie het doen tot mijn gedachtenis.' gehoor wordt gegeven. We doen het. Soms heel intensief, een geweldige ervaring, Soms zonder iets te voelen, gedachtenloos. Ik denk dat het goed is dat we ons soms weer eens opnieuw bezinnen op de betekenis van dat centrale gebeuren in de liturgie van de kerk, ons weer eens be-denken waarover het daarbij ten diepste gaat, zodat het weer voor ons kan openbloeien en wij weer ten volle voelen wat die maaltijd is: het sacrament van Godsontmoeting.

In die opdracht van Jezus ligt de diepste reden waarom de Kerk in de eucharistie met brood en wijn doet wat haar Heer deed: zij doet dat om Hem te gedenken. Dat te beseffen is het begin van alle dieper doordringen in het grote geheim van wat de Eucharistie is. Zo is de weg van de Kerk geweest vanaf de tijden van de apostelen toen de christenen op iedere zondag, de eerste dag van de week, dag van de opstanding van Jezus uit de dood, bij elkaar kwamen om brood te delen, de beker te reiken; kortom de Maaltijd van de Heer te vieren. In deze gedachtenisviering is Jezus als de Levende in ons midden - als leven gevend Woord in de woorddienst als wij de Bijbel lezen en als levend Brood - die ons hier en nu al in zijn eeuwig leven wil laten delen - in zijn Maaltijd.

Maar laten wij eens dieper kijken. Het eerste dat ons opvalt is dat wij zijn bijeengekomen. Dat bijeenkomen van ons is niet alleen maar een noodzakelijke voorwaarde, het betekent ook iets. Als mensen bestaan wij met elkaar, maar tegelijk staan wij innerlijk vaak ver van elkaar af. En in dit ons mensenbestaan komen wij bijeen om niets anders te doen dan te beleven dat wij samen mensen zijn, door Jezus Christus gered en geroepen. Om het anders te zeggen: dit is geen werkbijeenkomst, geen bijeenkomst van een actiegroep die van alles gaat voorbereiden, maar dit is een feestelijke bijeenkomst, een feest. Christus zelf is de Gastheer die ons uitnodigt, ons bij elkaar roept namens God de Vader. En hoe vaak heeft Christus het Koninkrijk van God niet vergeleken met een bruiloft of een feestmaal?

Dat de viering van de Eucharistie begint met de Schriftverkondiging, de dienst van het woord, is niet toevallig. Door te luisteren worden wij al één. Gods woord wordt tot ons allen gericht, samen gaan wij ervoor zitten, stellen wij ons ervoor open, dat woord maakt ons één. Maar ook wat voor en rondom de lezingen gebeurt scheidt eenheid. Samen bidden. Samen zingen. De kracht van het samen zingen zullen wij direct herkennen: je zingt naar elkaar toe. Zo'n eenheidscheppend begin is nodig. Want zijn wij wel zo één als wij samenkomen zoals de evangelist zegt 'uit alle straten en stegen van de stad' en naar de geest gesproken vaak 'armen, gebrekkigen, blinden en kreupelen', ja, 'slechten zowel als goeden'? Want wij kennen elkaar vaak niet echt, ook niet in onze kleine gemeenschap, al weten we misschien nog zoveel van elkaar. Soms zijn we niet eens geïnteresseerd in het wel en wee van de ander. Er is zelfs wel afkeer tussen de aanstellers en gewoondoeners, tussen de ene buur en de andere, tussen gezinsleden onderling. En aan de geestelijken valt vaak ook wel iets irritants waar te nemen. Zo staan wij in al onze armzaligheid voor God, tijdens de enige gelegenheid in de week dat wij werkelijk als volk van God samen zijn. Hoe kan zo'n groep één worden? Je zou het eigenlijk maar direct opgeven en maar naar huis gaan om daar alleen, in je eentje te bidden.

Maar dat is niet de bedoeling van Jezus. Vandaar ook de schuldbelijdenis aan het begin van de dienst. Ons samen voorbereiden op de ontmoeting met God en met elkaar. De schuldbelijdenis is als het ware jouw voeten vegen bij het begin van die ontmoeting in het huis van God. Je daar te ontdoen van wat op jouw bestaan drukt, van dat wat ons verhindert om God en elkaar recht in de ogen te kunnen kijken. De toespreking van Gods grote liefde en overweldigende vergeving omwille van Jezus kan ons dan doen verdergaan. In hoofdstuk 18 van het evangelie van Mattheüs staan allerlei woorden van Jezus over de Kerk. Daarin leert Hij ons de grondhouding van ons samen-christen, ons samen-kerk zijn. 'Wie is de grootste? Hij of zij die is als een kind.' 'Wee de mens die ergernis geeft aan zijn mede-mens.' 'Meer vreugde om één teruggevonden schaap dan om de 99 anderen.' 'Elkaar vergeven, want de eigen schuld is groter.' En daar midden tussenin dat eenheidscheppende woord van Jezus: 'Waar twee of drie in mijn naam vergaderd zijn daar ben ik hun midden.' Het is Jezus die ons uitnodigt en samenbrengt.

En wij – die groep mensen – zijn samen gekomen om de Maaltijd van de Heer te vieren. Die Maaltijd is in de eerste plaats een handeling. Daarmee bedoel ik dat wij tijdens die Maaltijd vooral bepaalde dingen doen, meer dan dingen zeggen of luisteren. 't Is waar dat wij vele gebeden zeggen gedurende de dienst, maar die gebeden zijn de begeleiding en de bedekking van onze handelingen, een soort enveloppe waarin wij onze brief steken. Die handeling van de Maaltijd bestaat uit vier handelingen waarvan wij vandaag alleen kijken naar de eerste: de opdracht van de gaven.

Weet u nog van Gods plan met de wereld? God zag dat wij mensen er een troep van hadden gemaakt. En God besloot die troep op te ruimen. Eerst deed Hij dat door zijn volk Israël en later door zijn Zoon Jezus de Christus en door de christelijke kerk. Op de eerste dag van de week verschijnen wij, die door de doop leden van de kerk zijn, om ons aan God aan te bieden voor de voortgang van Gods heilsplan voor de wereld. 't Is alsof wij zeggen: 'Hier zijn we God. Wij weten wat onze taak is – verder te gaan met het bouwen aan uw Koninkrijk van vrede en gerechtigheid, het Rijk dat Jezus heeft gesticht.' U ziet dat deze benadering van de eredienst totaal verschillend is van wat veel mensen daarvan denken. Wij zijn niet gekomen om hulp voor onszelf te krijgen. Nee, in plaats daarvan zijn wij gekomen om onszelf aan te bieden om God te helpen. Zijn plan te vervullen, zijn mede-werkers te worden. En wij komen niet als individuen, als enkelingen die denken dat godsdienst een privé-aangelegenheid is tussen God en onze ziel. Nee, wij komen als leden van één grote gemeenschap. En om van die grote gemeenschap een voorstelling te krijgen, moet u maar eens denken aan die miljoenen mensen die op duizenden plaatsen op de wereld op zondagmorgen hun huizen verlaten om hun aandeel te leveren in die geweldige gemeenschapshandeling. Wij komen allen bij elkaar om één ding te doen – onszelf aanbieden, offeren in de dienst van Gods Koninkrijk.

En samengekomen maken wij gebruik van een eenvoudig symbool. Wij nemen brood en wijn en dragen die aan God op. Symbolen moeten ons niet afschrikken. Wij gebruiken ze altijd. Als er iemand – bijvoorbeeld jouw moeder – jarig is, houdt je geen lange toespraak, maar geef je een bos bloemen. Bij een huwelijksinzegening houden bruid en bruidegom geen lange preek tegen elkaar, maar geven zij elkaar een ring, omdat een ring het symbool is van iets wat niet eindigt en wat zij dan ook hopen van hun liefde en trouw aan elkaar.

En zo zijn brood en wijn de symbolen van onze wereld, die wij aan God willen aanbieden zodat het zijn Koninkrijk kan worden. Dit wordt misschien wat duidelijker als u bedenkt wat er allemaal kwam kijken om het brood te maken; De immense graanvelden van de Verenigde Staten of van Rusland, de landbouwers die aan het werk gingen, de tractoren die het land ploegden, de fabrieken die daar het staal voor hebben geleverd, de energie die daarvoor moest worden opgewekt, het transport naar ons land en ga zo maar door tot aan de bakkerij en de bakker tot het hier op tafel staat. In feite het hele netwerk van de moderne industrie, de zaken- en de geldwereld, verbonden met de menselijke mogelijkheid te werken en te verdienen zodat de mens voedsel kan kopen om in leven te blijven. Dat alles is gesymboliseerd, en dat betekent letterlijk samengebald in het brood dat wij naar het altaar brengen. Brood dat aloude teken dat staat voor menselijk voedsel. Denk maar aan de bede uit

het Onze Vader: 'Geef ons heden ons dagelijks brood' dat is: 'geef ons vandaag het voedsel dat wij nodig hebben.' En daarom nemen wij het brood en dragen wij het op aan God. En wij zouden daarbij als gebed zoiets kunnen zeggen als: 'God als uw Koninkrijk komen zal, zal het gebouwd moeten worden in onze wereld, een wereld van fabrieken, graanvelden, transportmiddelen, bakkerijen en huizen en daarom geven wij U het brood, omdat brood zoveel van al die dingen vertegenwoordigt, en brood vertegenwoordigt ook mij, want het is het brood dat mij in leven houdt.'

En dan de wijn. Wijn is het symbool van levenskracht en nieuwe moed, symbool van onderlinge relaties, van banden die mensen aan elkaar binden, van een verbond, een innige band. Bij speciale gelegenheden op een verjaardag, een huwelijk of zo maar wanneer wij onze vriendschap en verbondenheid met anderen willen uitdrukken, om duidelijk te maken dat wij om hen geven en dat wij bij elkaar horen drinken wij wijn. En daarom drinken wij wijn en dragen het op aan God. Als Gods Koninkrijk moet komen dan moet de goede band, de goede verhouding er zijn tussen de mensen, tussen blank en zwart, arm en rijk, man en vrouw, geleerd en ongeletterd, allen moeten wij één zijn in Jezus Christus.

In de oude kerk en zelfs heden ten dage in bepaalde delen van de wereld nemen de christenen hun eigen brood en wijn mee naar de kerk en geven ze die bij de gavenbereiding aan de priester, staan ze die af aan de tafel van de Heer. Tegenwoordig zijn het bij ons meestal de misdienaren die namens de gemeenteleden brood en wijn aandragen. Van achteruit de kerk dragen zij brood en wijn aan midden tussen u door. Zo maken zij duidelijk wat de H. Augustinus eens zei:

'U bent een kruimel van het brood. U bent een druppel in de kelk. | 't Is een prachtige gedachte. Als de symbolen van brood en wijn door de priester van de misdienaren zijn aangenomen, met een gebaar en een kort stil gebed aan God worden opgedragen en op het altaar geplaatst, vertegenwoordigen zij ons allen hier in de kerk, onze personen, ons werk, onze persoonlijkheid, ja, al wat wij zijn, dat alles dragen wij in en met brood en wijn aan God op. In het tweede eucharistisch gebed wordt dat als volgt verwoord:

'Deze uw gaven, brood en wijn van eeuwig leven, neem ze uit onze handen aan als een U welgevallig offer, waarmee wij onszelf aan U aanbieden.' En het gebed vervolgt met te zeggen met welke bedoeling wij dat doen.

'Opdat het brood, dat wij breken, gemeenschap is met het lichaam van uw Zoon en de drinkbeker die wij zegenen, gemeenschap met zijn bloed.' En dat alles als voorsmaak op de vervulling van het gebed waarmee dat eucharistisch gebed besluit: 'Vernieuw de aarde naar uw belofte' dat is – Uw Koninkrijk kome. De opdracht van brood en wijn, het werk van onze handen, aan God is de eerste handeling die wij doen bij de viering aan het altaar. Nu moeten we niet denken dat er niet meer gezegd en gedaan hoeft te worden. Dat wij alleen als Kerk bijeen gekomen zijn om ons aan God aan te bieden en dat wij na dat gedaan te hebben eigenlijk wel naar huis kunnen gaan. Want ondanks het feit dat deze offergave het beste is dat wij kunnen geven, is het toch niet goed genoeg voor zijn doel: bouwen aan de komst van het koninkrijk van God. En waarom? Ach, wij hebben toch net gezien dat wij zelf de eigenlijke offergaven vormen. En wij zijn toch immers onvolmaakte, zondige mensen. Het is net alsof wij een huis willen bouwen met gebroken stenen. Er moet dus meer gebeuren in de viering van de Eucharistie dan allen maar onszelf aan God opdragen. Daar hoop ik in een andere preek nog eens op terug te komen.

Ondertussen hoop ik dat u van wat er vanmorgen gezegd is begrepen hebt dat de Eucharistie als het op dit onderdeel goed wordt begrepen, zo krachtig is als dynamiet. Het heeft niets te maken met een wereldvreemde, geestelijke oefening van vrome zielen. Maar het gaat over de werkelijkheid van onze aarde: een aarde met brood en wijn, met akkers en fabrieken, met mannen en vrouwen, met de wereld die een puinhoop is en met de wereld zoals God die bedoelt. Amen.